

El dimoni del joc

CONTE

Si no en coneixeu d'altre! Martí Pina-bet, aquell llauner que tenia un talleret a la Plaça del Pollanc, cantonada al carrer del Llantíó...

En aquell talleret treballava i estalviava des dels vint anys, quan s'hi establí.

Com que no li vingueren fills del seu matrimoni, féu càlculs i projectà treballar fins a cinquanta anys. Aleshores ja tindrien prou diners per a viure, ell i la seva dona. Però ja és sabut que res no surt bé en aquest món. No és va morir ell, com ara penseu vosaltres, sinó ella, la seva dona, en un tres i no res. I Martí solament tenia quaranta quatre anys! Ves ara, què? Tornar se a casar? No. De diners per ell sol en tenia, fet i fet, massa. Vengué l'obrador i va viure un quant temps amb una serventa vella; però aviat s'avorrí de passar els matins anant a l'ofici i garlant després amb una colla de vells, mentre esperava el dinar. A la tarda anava al cafè, però com rediable costaven de passar les hores! Començà a pensar que calia viure més xiroliament, més a la moderna, gastant al menys els rèdits del seu capital.

Va fer un cop de cap. Acomiadà la criada i es traslladà a Barcelona. És clar, trià una despesa barata. Anava al cinema i al teatre; però, què n'havia de fer de seure en localitats cares si, tanmateix, el què fan a l'escenari es veu i es sent igual? No gastava prou, ja ho veia, però, com fer-ho? Potser si viatgés una mica? Paris asseguruen que es tan bonic, i Roma tan gran! I ara raí, que les agències organitzen aquests viatges en els quals lliurant una quantitat us traginen en bons trens, us guien com un ramat d'oques i us ho ensenyent tot... Cercà en cartells i anuncis i s'allistà per un viatge a Niça i Cannes en ocasió del Carnaval.

Seguí passivament el guia i l'escamot de turistes en totes les festes carnavalesques de carrer. La vigília del dia de retorn Pagència els conduí en autocar a Montecarlo. Entrà amb els altres al casino i, com a bon turista, davant les taules de joc preparà cent francs. Només cent. Aleshores el canvi decretava que solament eren unes trenta pessetes. Bé, vaja, n'hi posaria dos cents. Seixanta pessetes bé les podia dependre al joc, ell que no havia jugat mai.

Posà la quarta part de la suma damunt el drap verd i perdé. Hi posà cinquanta francs més i també perdé «Això no tindrà pena ni glòria; en cinc minuts estaré l'est», pensà. Aleshores, per tal que la resta li durés més, féu postes de deu francs, que guanyà cinc vegades seguides. Això l'engrescà i va posar tot el que tenia a les mans mentre sentia fred als polsos, i també va guanyar. Llavors li passà una cosa rara: Fins ara havia jugat dret, des de darrera els jugadors asseguts. Un d'aquests s'alçava i Martí prengué el seu lloc sense dubtar. «Seuré fins que hauré fet la pau o fins que hauré deixat els 200 francs inicials», es digué, però al dessota, en larva, es be llugava el pensament de guanyar centès, milers de francs. Li semblà que havia des-

cobert el misteri diabòlic del joc i es disposà a aprofitar se'n.

Amb cautela i parsimònia anà alternant postes petites i grosses que ara perdia, ara guanyava. La pila de fitxes augmentava, però molt a poc a poc. Assajà un cop de boig que li anà bé i aviat es veié amo de milers de francs. Quan els seus companys d'excursió el tusten i li diuen que s'ha fet vespre i l'autocar està a punt de partir, Martí els declara que es queda i s'acomia da d'ells de gairell, sense perdre cap jugada. I jugà rígid, metàl·lic, sense deixar-se dominar pels nervis. Ell mateix no es coneix. És un altre home.

S'alça a altes hores de la nit amb una picossada de dinar. És fica al primer hotel i l'endemà és dels primers que s'asseu al volt de la taula diabòlica. Aquell dia guanya igualment i a primeres hores de l'endemà també; però de sobte sent com si se li trenqués alguna cosa recondita i vellutada dintre seu. «Es la sort que fuig», pensa amb convicció. Va per a alçar-se, però vet aquí que ara vol especular sobre aquella sensació misteriosa i continua les apostes. Perd, perd, perd... És prou fort per a fer-se càrrec de la situació i pot desenganyar-se de la taula. Fa el jurament de no jugar més, perquè un cop dret, passejant pels jardins, sent que ha vorejat durant tres dies un abisme xuclador i endevina que si persistís per aquell viarany fóra, sense remei, absorbir i anihilat com tants d'altres. Ara es teia càrrec del drama de molts amics seus, jugadors de cafè inguaribles i perduts, presoners d'aquella bèstia ferotge. De bona s'havia escapat! Mentre d'aquí endavant, donat el radiant resultat d'ara, no és deixés temptat!... No. Per què ho faria? Per fam de més guany? Si el seu anterior capital ja li bastava de sobres i ara li quedava triplicat, què n'havia de fer de tant dinar?

Entrà a menjar en un menjador resplendent, luxosíssim. I mentre menjava un plat complicadíssim i delicat, li ve a la memòria el petit obrador de llauner i els milers de plats de mongetes endrapats en la taula grinyolant del menjadoret.

«Hem de fer arranjant aquesta taula», havia dit d'esma dues-centes vegades a la seva dona, mentre menjava mongetes i bacallà amb samfaina, al qual la seva dona era molt aficionada. Veu talment el menjadoret empaperat amb paper verd, tot il·luminat amb una bombeta de vint-i-cinc bugies, amb un canari que no cantava prop del balcó de Peixida; el rellotge de tusta negra i els quatre quadres amb fruites... Considera la roba del seu vestit de llana i cotó, barata, i s'indigna. El món és fastigós, immoral...

Surt als jardins, prop del mar platejat de lluna. Compta i recompta mentalment. Si, tot aquell futral de francs canviats en pessetes en faran tres-centes vint i cinc mil. Setanta-cinc mil duros! El doble del que havia pogut arreeconar amb més de trenta anys!

«No, no! No em diguen que el món sigui una cosa ben feta, neta i honrada. Mil cinc-centes vegades, no. Jo que a l'edat de nou anys sóc amorrat al treball. Deu, dotze hores diàries picant llauna, llimant llautó, fonent estany, fent xerricar vidre... I això dura trenta-cinc anys!... Mesureu la quan-

titat de dies que hi ha en trenta-cinc anys. Lleva't a primera hora, patint de fred a l'hivern, i suant a l'estiu, menjant quatre mals bocins per a no deixar de petja un negoci emparaulat, traient el tetge per la boca per a no agafar-te els dits en un pressupost massa espremut... Jo, que després de trenta-cinc anys d'angúnies, trasbalsos, cansaments i privacions, arribo a apilar una almosta de diners, pesseta per pesseta, deixant més d'una vegada d'anar al cafè o al teatre, estalviant el fumar, fent allargar una temporada més el vestit esmolt o la gorra espel·lifada, vine per atzar a una vora del Mediterrani, on un príncep té una timba parada. I jo, mosca balva, trist llauner d'una vila de tercer ordre, que jeu en un recó sec de la Ibèria; jo, que no vaig passar de l'escola elemental, sense cap títol universitari; que no sóc ni un bergant ni un especulador, desitjo regalar al príncep cinquanta pessetes meves, perquè sí, perquè soc a Montecarlo i per a poder-ho explicar als amics de la taula de cafè. Doncs, en comptes de perdre aquells diners en unes quantes hores, guanyo una suma tres vegades més grossa que l'afanyada en tots els anys de treballar intensament amb les mans, el cos i el cervell. I el món, la societat, és una obra mestra? Diu tothom: «El joc és un vici repulsiu, un estigma, un pecat». Mentre no jugo, mentre segueixo el camí moral i noble del treball, sóc pobre obrer vexat pels impostos municipals; quan m'aparto del camí recte, quan m'enlloto en el joc, quan peço, aleshores esdevinc un senyor al qual serveixen cambrers rutilants i criats a dojo... I encara em tornareu a dir que això està bé? ...»

Heus aquí de corcolí el concepte sagrat de l'estalvi i la idea solemne del dinar que tenia Martí encastada d'anys. De cop el dinar i la seva possessió es torna davant d'ell una facècia. La fortuna d'ara li podia haver pervingut quan era jove i s'hauria estalviat molts anys de suades. Es sentia robat per la vida, estafat, befat.

En aquest estat d'esperit, tant podia venir frare com dinamiter. Optà per llogar un cotxe i un intèrpret i es féu tragar durant dos mesos per les principals ciutats d'Itàlia, però en tornà decebut. Aquell intèrpret tenia la mania d'aturar-se davant munts de pedres velles, casolots enrunats i estàtues trencades i aleshores parlava d'uns emperadors morts i d'uns pagans i no donava cap importància als tramvies romans pintats de tots colors, ni als cirabotes italians que fan seure els clients en seients de dos metres d'alt per tal d'ells poder treballar drets comodament, ni a la manera singular de manipular la llauna a les riberes del Tiber.

Tornà decebut i deixà córrer els viatges. Com que continuava tenint tirria a la societat, es féu comunista i arribà a donar diners per al partit. Li havien promès que a les vinents eleccions seria regidor, però va arribar el 6 d'Octubre i el nostre home s'escamà. Deixà estar la política i es casà. Fa cosa de dos mesos que la llevadora li va posar un eixerit vallet damunt els braços. Un fill! Això el féu content. Tan content, que decidí tornar obrir un taller de llauner. Dissabte passat el va inaugurar.

JOAN DUCH